

Regeringens proposition

1991/92: 108

Statens roll i den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd

Prop.
1991/92: 108

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Föredragande vid regeringssammanträdet har varit statsrådet Dinkelspiel.

Stockholm den 6 februari 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Ulf Dinkelspiel

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen konstateras att det finns samhällsekonomiska motiv för fortsatt statligt stöd med viss inriktning till den exportfrämjande verksamhet som bedrivs genom Sveriges exportråd. De små och medelstora exportoerfarna företagen bör prioriteras i rådets verksamhet. Förslag lämnas om inriktning och koncentration av det statliga stödet.

Stödet bör i första hand inriktas på upplysnings-, informations- och rådgivningsverksamhet. Övriga aktiviteter bör i princip bedrivas på affärs-mässiga villkor, men här kan särskilda skäl tala för visst statligt stöd.

I propositionen redovisas vissa bedömningar avseende den exportfrämjande verksamhetens inriktning och organisation. Vidare behandlas samarbetet mellan exportrådet och andra organ med exportfrämjande inslag i sin verksamhet.

Exportrådet bör även fortsatt ha två huvudmän nämligen staten och näringslivet företrätt av Sveriges Allmänna Exportförening.

Förslag framläggs om godkännande av ett reviderat avtal mellan staten och Sveriges Allmänna Exportförening om Sveriges exportråd.

I linje med den omläggning som sker av den ekonomiska politiken i riktning mot generellt verkande åtgärder för att främja det svenska näringslivets konkurrenskraft föreslås en halvering av det statliga stödet under en treårsperiod. För budgetåret 1992/93 föreslås totalt 219 180 000 kr. anvisas under anslaget Exportfrämjande verksamhet. Av detta belopp föreslås att 190 000 000 kr. disponeras av Sveriges exportråd medan återstoden föreslås stå till regeringens disposition.

Proposition om statens roll i den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd

I Ärendet och dess beredning

1.1 Sveriges exportråd

Sveriges exportråd bildades år 1972 av staten och näringslivet företrätt av Sveriges Allmänna Exportförening. Nu gällande avtal mellan de två huvudmännen är från år 1979.

Enligt avtalet skall rådet som centralt organ planera, samordna, marknadsföra och genomföra åtgärder för att främja svensk export. Rådet skall särskilt insamla, bearbeta och förmedla marknadsinformation, lämna råd i internationell marknadsföring samt stimulera och stödja exportansträngningar. Exportrådet har genom särskild lag tilldelats beslutanderätt för handelssekreterare. För närvarande har rådet ca 405 anställda, varav 194 vid 32 handelskontor inkl. filialer i 20 länder. Rådet har också genom särskild lag tilldelats viss direktiv rätt för den exportfrämjande verksamheten inom utrikesrepresentationen.

Rådets omslutning uppgick verksamhetsåret 1990/91 till ca 440 milj. kr. varav 260 milj. kr. tillskjutits som statsanslag över anslaget Exportfrämjande verksamhet. Statsanslaget är avsett i första hand för exportservice till företag med export av mindre omfattning, för tjänster som handelssekreterare utför avgiftsfritt, för vissa bransch- eller temabundna kollektiva exportfrämjande aktioner samt för exportrådets ledning och planering av handelssekreterarnas verksamhet och av exportfrämjande verksamhet inom utrikesrepresentationen.

Rådet leds av en styrelse med åtta ledamöter och lika många suppleanter. Hälften utses av regeringen och hälften av Sveriges Allmänna Exportförening.

1.2 Exportrådsutredningen

Regeringen uppdrog den 21 juni 1989 åt en särskild utredare¹ att göra en förutsättningslös översyn av statens roll i den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd inkl. dess utlandsorganisation. Utredaren har presenterat sina överväganden och förslag i betänkandet (SOU 1991:3) Statens roll vid främjande av export. En sammanfattning av betänkandet är fogad till propositionen som *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna återfinns i *bilaga 2*. De kompletta remissyttrandena finns tillgängliga i utrikesdepartementets handelsavdelnings ärende med dnr 90/1991.

¹ Förra generaldirektören Axel Wallén.

2 Statens roll vid främjande av export

2.1 Mål och motiv för en statlig exportfrämjandepolitik

Regeringens bedömning: Selektiva åtgärder till stöd för näringslivet bör begränsas till områden där det finns tydliga samhällsekonomiska motiv för statliga insatser. Exportfrämjandet är ett sådant område. Med den omläggning som sker av den ekonomiska politiken i riktning mot generellt verkande åtgärder för att främja svenskt näringslivs konkurrenskraft kan dock statens insatser även på detta område begränsas. Under den kommande treårsperioden föreslås en halvering av det statliga anslaget. Genom den förda politiken skapas också bättre förutsättningar för företagen att själva svara för en större del av kostnaderna för olika exportfrämjande aktiviteter.

Exportfrämjandepolitikens mål bör vara att främja svenskt näringslivs export och internationalisering på ett sätt som positivt påverkar Sveriges långsiktiga välfärdsutveckling.

Staten bör lägga ett tydligt uppdrag på exportrådet för att få vissa tjänster utförda som ter sig samhällsekonomiskt angelägna.

Utredningens bedömning: I exportrådsutredningen konstateras att någon djupare analys av statens ansvar på exportfrämjandeområdet inte förefaller ha gjorts vid exportrådets tillkomst i början av 1970-talet. Man utgick från att staten hade en roll att spela med hänsyn till exportens betydelse för den svenska ekonomin och till de externa balansproblemen. Det ansågs att insatserna borde göras tillsammans med näringslivet i en gemensam organisation med statliga bidrag till verksamhetens finansiering. Bakgrund var också den verksamhet som tidigare bedrivits av Sveriges Allmänna Exportförening och av staten, samt exportfrämjandesatser från andra länders sida.

Exportrådsutredningen har haft som huvuduppgift att analysera frågan om statens mål och motiv för ett fortsatt engagemang i den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd i ett samhällsekonomiskt sammanhang och mot bakgrund av en utvärdering av den hittillsvarande verksamheten jämte förändringar i förutsättningarna för det statliga engagemanget.

Utredningen konstaterar sammanfattningsvis att den ekonomiska politiken har till uppgift att skapa sådana villkor att svenska produkter kan säljas på utländska marknader på ett effektivt och konkurrenskraftigt sätt, och att Sverige i det syftet handelspolitiskt verkar för ett fritt utbyte av varor och tjänster mellan länder. Utredningen har inte funnit några bärande motiv för en svensk exportpolitik med betydande selektiva insatser till stöd för exporten. Utredningen konstaterar vidare att förutsättningarna för det statliga exportfrämjandet har ändrats. Utredningen konstaterar också att företagen själva står för den helt övervägande delen av de samlade insatserna för att marknadsföra och sälja svenska produkter utomlands.

Utredningen konstaterar vidare att det är svårt att bedöma de kvantitativa effekterna på svensk export av de insatser som gjorts genom Sveriges exportråd och att svensk export knappast skulle påverkas betydligt på kort sikt om stödet via exportrådet föll bort. Om exportrådet inte fanns skulle detta dock få kännbara konsekvenser för företagen vad gäller tillgången på relevant handelsinformation från exportserviceinriktade exportrådsenheter i Sverige och i utlandet. Uteblivandet av utställningar och andra manifestationer utomlands för svensk industri skulle likaledes på längre sikt kunna ge negativa effekter på exporten, varjämte exporten från exportoerfarna mindre företag sannolikt skulle påverkas. Däremot bedöms effekterna på de större företagen bli mindre. Det konstateras att en stabil efterfrågan finns på exportrådets tjänster från exportföretagen och att detta tyder på att verksamheten är uppskattad. Utredningen konstaterar att det torde stå utom allt tvivel att exportrådets insatser har en kvalitetshöjande effekt på exporten.

Mot bakgrund av ovanstående samt en samhällsekonomisk analys drar utredningen slutsatsen att det är ett statligt intresse att även i fortsättningen lämna visst stöd till den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd, samtidigt som förutsättningarna har ändrats på ett sådant sätt att det statliga stödet kan minska. Syftet är att genom vissa strategiska insatser förbättra marknadernas funktionssätt, t. ex. genom att undanröja informationsbrister, underlätta uppbyggnaden av nätverk av relationer samt initiera s. k. spjutspetsaktiviteter.

Remissinstanserna: De som har yttrat sig tillstyrker i stort utredningens bedömning rörande mål och motiv för ett fortsatt statligt engagemang i exportfrämjande verksamhet genom Sveriges exportråd.

Sveriges Allmänna Exportförening (SAE) anser att grundläggande för föreningens och det privata näringslivets syn är att det är värdefullt med ett samlat och kompetent exportfrämjande organ för att stärka företagens internationella konkurrenskraft på utlandsmarknaderna. Föreningen anser att i dagens hårdnande affärsklimat med allt större affärsverksamhet över gränserna och därmed hårdnande konkurrens är internationalisering av största vikt också för svenskt näringsliv. Många företag i Sverige, framför allt de mindre, saknar exporterfarenhet och kan behöva kvalificerad hjälp. En mer pragmatisk inställning rekommenderas snarare än att i alltför stor utsträckning hårda nationalekonomiska motiv för statens insatser.

Exportrådet framhåller att utredningen konstaterat att det finns starka samhällsekonomiska motiv för ett statligt engagemang. I den politiska praktiken är det enligt rådet ambitionen att slå vakt om välfärden genom ökad export som leder till anspråk på statligt exportfrämjande. I rådande ekonomiska läge med konjunkturella men även strukturella kriser, minskande nyföretagande m.m. måste det enligt rådet vara en central samhällsekonomisk uppgift att bana väg för företag som kan bli nya motorer för export, sysselsättning och tillväxt. Det finns alltså skäl att satsa särskilt på de mindre företagen.

Grossistförbundet instämmer i att statligt stött exportfrämjande från såväl nationalekonomisk som från företagsservicesynpunkt är motiverat.

Förbundet nämner främst exportservice men också insatser där det övergripande "svenska" intresset kan vara större än de enskilda företagens.

Handelskammarförbundet anser att det finns ett visst behov av stödjan- de åtgärder, främst till de små företagen, för att underlätta deras exportan- strängningar. Mycket av denna assistans måste av nödvändighet helt eller delvis finansieras av staten.

Kommerskollegium redovisar de svenska internationella förpliktelserna i fråga om statliga stödåtgärder och drar slutsatsen att merparten av den statsstödda verksamhet som föreslås i utredningen bör vara förenlig med gällande internationella åtaganden och EGs bestämmelser. Detta stöds av förhållandet att de svenska stödåtgärderna inte är unika internationellt sett.

Skälen för regeringens bedömning: Det är en huvuduppgift för den ekonomiska politiken att bryta den ekonomiska stagnationen och lägga grunden för en ny period av tillväxt, företagande och utveckling. Av största vikt för Sveriges ekonomiska utveckling under 1990-talet blir att små- och nyföretagandet får en renässans och att skattetrycket minskar. Regeringens politik syftar till ett förbättrat klimat för företagande och investeringar och till förstärkt konkurrenskraft.

Avgörande för näringslivets och exportens utveckling är att den ekono- miska politiken bidrar till ett bra klimat för företagande i Sverige, samti- digt som den internationella ekonomiska politiken och handelspolitiken skapar förbättrade möjligheter för svensk industri att konkurrera i andra länder. Selektivt statligt stöd till branscher och företag bör avvecklas både av principiella och statsfinansiella skäl, utom i de fall då insatserna är samhällsekonomiskt motiverade och av strategisk betydelse.

Utredningen har på ett förtjänstfullt sätt diskuterat mål och motiv för ett fortsatt statligt engagemang i den exportfrämjande verksamheten vid Sve- riges exportråd. I likhet med utredningen anser regeringen att det finns samhällsekonomiska motiv för statligt stöd till insatser framför allt för att erbjuda sådan information och rådgivning och skapa sådana nätverksrela- tioner som kan vara av betydelse för svensk export. Vidare anser regering- en att det finns anledning att vidta särskilda åtgärder för att främja de små och medelstora företagens export och internationalisering. Verksamhet på områden där det finns privata alternativ bör begränsas till områden där exportrådet har särskild kompetens och kapacitet och där aktiviteterna utgör naturliga komplement till den statsstödda verksamheten. Även om enskilda företag kan ha intresse av att export subventioneras leder dylika subventioner till snedvridningar och välfärdsförluster. Rena export- subventioner är dessutom förbjudna i internationella överenskommelser.

Regeringen gör alltså, liksom ett antal remissinstanser, bedömningen att det finns samhällsekonomiska motiv för staten att även i fortsättningen avdela visst finansiellt stöd till delar av Sveriges exportråds verksamhet, framför allt med inriktning på de små och medelstora exportoerfarna företagens situation. I enlighet med utredningens förslag bör staten lägga en preciserad beställning på exportrådet för att få ett antal tjänster utförda som ter sig samhällsekonomiskt angelägna. Regeringen återkommer i det

följande med förslag till en precisering av syftet med den statliga finansieringen. Förslagen innebär en koncentration jämfört med nuläget.

Sveriges Allmänna Exportförening har ställt sig bakom de mål och motiv för statlig medverkan som nu har angetts, vilket avspeglas i förslag till avtal (avsnitt 4).

Samarbetet mellan staten och näringslivet bör alltfört återspeglas i ett särskilt avtal som regeringen återkommer till i det följande.

2.2 Exportfrämjande verksamhet

Regeringens bedömning: Statens stöd till exportrådet bör utifrån en samhällsekonomisk bedömning inriktas på följande aktiviteter:

1. upplysnings- och rådgivningsverksamhet,
2. vissa projekt/aktioner, i samverkan med företag, vilka syftar till
 - a. utveckling av exportoerfarna, framför allt små och medelstora, företags export,
 - b. export till svårbearbetade eller avlägsna men lovande marknader,
 - c. större manifestationer med inriktning på svenskt näringsliv eller svensk industri, efter samråd med utrikesdepartementet (UD).

Utredningens bedömning: Utredningen anser som tidigare nämnts att staten i första hand bör främja export i ett långsiktigt perspektiv genom att avhjälpa informationsbrister och stödja vissa slag av spjutspetsinsatser. Utredningen har dragit slutsatsen att staten även i fortsättningen bör anslagsfinansiera exportservice i form av upplysning och rådgivning m. m. Vidare anser utredningen att staten bör fortsätta att medverka i vissa kollektiva satsningar i samarbete med företag, s. k. aktioner. I första hand bör aktioner som syftar till att vinna insteg på avlägsna eller svårbearbetade men lovande marknader kunna få stöd. Staten bör också hjälpa företag – framför allt mindre och exportoerfarna – att övervinna ”tröskelproblem” vid initierande av eller expansion av export. Slutligen anser utredningen att vissa mer allmänt reklambetonade manifestationer för svensk industri och svenskt näringsliv i form av utställningar och delegationsresor bör få statligt stöd, då effekterna för företagen själva av sådana aktioner är långsiktiga och osäkra.

Stöd till svensk projektexport och konsultstöd infördes i slutet av 1970-talet. Stödformerna avser att ge svenska systemleverantörer möjlighet att i internationell konkurrens ta huvudansvar eller delat ansvar för sammanhållna projekt och att stimulera företagen att ge fler anbud än annars. Båda stödformerna är utformade som garantisystem. Utredningen konstaterar att en utvärdering visar att det finns motiv för att behålla de båda stödformerna. Vissa förslag ges till smärre justeringar i villkoren.

Remissinstanserna: Tillstyrker i stort utredningens förslag i dessa avseenden.

SAE understryker att exportservice är en grundläggande beståndsdel i rådets verksamhet. När det gäller exportaktioner påpekar SAE vikten av

en hård kontroll från ledningens sida så att förberedelsekostnaderna minimeras. Uppdragsverksamhet bör enligt SAE ske till marknadsmässig pris-sättning men SAE pekar också på betydelsen av att rådet kan ta på sig uppdrag till rimliga priser för mindre företag.

Exportrådet delar uppfattningen att det finns goda skäl att nu stärka rådets insatser för de mindre företagen. Det finns också enligt rådet anledning att intensifiera spjutspetsinsatserna. Den föreslagna koncentrationen av de statliga insatserna kan öka slagkraften. Samtidigt anser sig rådet ha till uppgift att betjäna den svenska exportindustrin i hela dess bredd. Tjänsteutbudet bör enligt exportrådet avspegla de för företagen mest angelägna behoven. Uppdragsverksamheten bör bedrivas på marknadens villkor.

Delegationen för mindre företag anser att en utökad satsning på småföretag är välbetänkt, särskilt med tanke på den goda exportpotential som finns där. Exempel på insatser som bör stärkas är exportchef-att-hyra, uppsökande verksamhet, mässframträdanden m. m. Delegationen ser exportrådet som en garant för ett professionellt samarbete och naturlig partner för de mindre företagen.

EKN understryker behovet av samråd när aktioner planeras till lovande men svårbearbetade marknader där landrisken också är en viktig faktor.

Skälen för regeringens bedömning: Sveriges exportråds nuvarande verksamhet kan grovt indelas i tre kategorier – exportservice, exportaktioner och exportuppdrag.

Utredningen har ingående belyst dessa verksamhetsgrenars utveckling genom åren såväl innehållsmässigt som ur finansieringssynvinkel. Utredningen drar slutsatsen att aktiviteter inom samtliga tre områden fyller angelägna syften, framför allt serviceverksamheten, och att det finns fördelar med att hålla samman verksamheterna inom en organisation.

Regeringen delar utredningens i grunden positiva bedömning av exportrådets insatser. I enlighet med vad som tidigare framhållits bör dock den helt eller delvis statsfinansierade verksamheten koncentreras i förhållande till nuläget. Därvid skapas förutsättningar för en minskning av statsanslaget. Även mot bakgrund av utvecklingstendenserna för svensk ekonomi, framför allt storföretagens internationalisering och en förestående EG-integration, finns det skäl att koncentrera den exportfrämjande verksamhet som bedrivs med statliga medel.

Det är ett samhällsintresse att svenska företag, inte minst de små och medelstora företagen, har tillgång till information och sakkunnig rådgivning om främmande marknader, avsättningsmöjligheter för svenska produkter, samverkansmöjligheter med utländska företag, legala förhållanden, handelsteknik m. m.

Resurser för sådan information och rådgivning behöver finnas tillgängliga både i Sverige och på utlandsmarknaderna också för besvarandet av förfrågningar från utländska företag angående import från Sverige m. m. Vad som i allmänhet anses innefattas i verksamheten *exportservice* svarar mot ett sådant informationsbehov som det därmed är en statlig angelägenhet att stödja finansiellt. En väl utbyggd, effektiv efterfrågestyrd export-

service bör vara det centrala i exportrådets verksamhet, såväl i Sverige som i utlandet.

Vid sidan av en efterfrågestyrd exportservice förekommer också en uppsökande exportservice, varmed förstås informationsinsamling, utvärdering och analys av marknadspotentialer för svensk export. Sådan serviceverksamhet kan vara av stor betydelse inte minst för små och medelstora företag. Dock bör tyngdpunkten ligga på den efterfrågestyrda delen.

Enligt regeringens mening bör exportservice även framgent finansieras genom statsanslag och företagens abonnemangsavgifter. I högre utsträckning än i dagsläget bör avgiftsdebitering emellertid också kunna komma i fråga.

Staten medverkar idag i finansieringen av en rad s.k. *exportaktioner* med större eller mindre del av totalkostnaden. Enligt regeringens mening bör omfattningen av den aktionsverksamhet som sker med statligt stöd reduceras. Huvudprincipen bör vara att aktionsverksamheten bör bekostas av de deltagande företagen själva. Staten bör i första hand finansiellt medverka i sådana aktioner som bistår exportoerfarna mindre företag eller som inriktas mot komplicerade men lovande marknader. Vidare bör vissa angelägna manifestationer kunna få visst statsstöd.

Exportrådet har under åren initierat en rad aktioner med deltagande på hög nivå vilka till stor del har haft karaktären av allmänna Sverige-manifestationer, med inriktning på att främja svenskt näringslivs intressen. Exempel på sådana manifestationer är högnivådelegationer och deltagande i stora utställningar. Statlig medverkan i vissa manifestationer bör även fortsättningsvis kunna ske, dock i mindre utsträckning än tidigare och efter samråd med UD. Aktionerna har bl. a. till syfte att väcka intresse för Sverige och därmed kan de också ha positiva effekter för turismen till Sverige. Exportrådet har, inte minst tillsammans med de större svenska exportföretagen, gjort betydelsefulla insatser när det gäller bilden av Sverige som avancerad industrination utomlands.

Aktioners finansiering delas i regel mellan staten och medverkande företag enligt fördelningen 40–60%. Denna fördelningsnyckel riskerar enligt utredningen att leda till suboptimeringar eftersom företag genom subventioneringen kan få bidrag till aktioner som antingen har tvivelaktigt värde från kommersiell synpunkt eller skulle ha genomförts även utan statliga medel. Samtidigt bör påpekas att företagen i enskilda aktioner ofta har stora kostnader som inte redovisas över exportrådets budget och som därför bör beaktas vid uppskattningen av den samlade kostnadsfördelningen. Den hittills tillämpade fördelningen bör enligt regeringens mening ersättas med en möjlighet att från fall till fall bedöma den lämpliga kostnadsfördelningen mellan staten och företagen.

Antalet exportaktioner bör i framtiden kunna begränsas avsevärt. Det ankommer på exportrådets ledning och styrelse att etablera procedurer för en noggrann prövning av förslag till exportaktioner samt att avgöra vilka aktioner som skall genomföras med statlig delfinansiering, inom ramen för här redovisade riktlinjer.

Exportrådets aktionsverksamhet bör ha goda möjligheter att i ökande grad drivas på affärsmässiga villkor, dvs. utan statlig finansiering framför

allt såvitt avser större företag, delvis inom ramen för etablerade s.k. samverkansgrupper.

Enligt regeringens mening finns det av principiella skäl egentligen inget intresse för staten att via exportrådet bedriva sådan *uppdrags-* och konsultverksamhet på exportfrämjandeområdet som likaväl skulle kunna omhändertas av privata företag och sammanslutningar. Uppdragsverksamheten tjänar emellertid som ett viktigt komplement till rådets övriga tjänsteutbud, framför allt på utlandsmarknaderna. Det är väsentligt att uppdragsverksamheten bedrivs på affärsmässiga villkor, något som det borde finnas goda förutsättningar för genom exportrådets ställning och kompetens. Inte heller bör införsäljning av uppdrag finansieras med statliga medel, även om uppsökande exportservice delvis kan skapa förutsättningar för ökad uppdragsvolym. Uppdragsverksamheten bör vara ett resultat av efterfrågan från företagen och verksamheten bör inte tränga ut ändamål som statsanslaget är avsett att finansiera.

Utredningen har berört frågan om en utvidgning av exportrådets ansvarsområde till att inkludera även importfrämjande, mot bakgrund av att inslaget av importvaror i svensk export är så stort. Regeringens bedömning är att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl att förorda en dylik förändring av exportrådets uppgifter och karaktär. I stället bör ett nära samarbete ske med importörernas organ, framför allt Grossistförbundet Svensk Handel.

Regeringen har erfarit att en diskussion har förts inom vissa näringslivsorganisationer om möjligheten att tillskapa en ny i huvudsak näringslivsfinansierad organisation för service m. m. på hela utrikeshandelsområdet. Detta är i första hand en fråga för näringslivsorganisationerna, men regeringen är givetvis beredd att diskutera de konsekvenser detta kan få för organisationen av exportfrämjandet.

Några remissinstanser har berört frågan om allmän och kommersiell information. I denna fråga understryker regeringen det angelägna i att ett närmare samarbete etableras mellan exportrådet och Svenska Institutet för produktion av allmänt Sverige-informationsmaterial. Exportrådets verksamhet omfattar även tjänstenäringsar som t. ex. turismen till Sverige.

Regeringens bedömning: Sveriges exportråd är den centrala organisationen på det exportfrämjande området. Verksamheten bör bedrivas i en organisation med inriktning på huvudkategorierna export-service, exportaktioner och exportuppdrag. Exportrådet bör liksom hittills administrera handelssekreterarnas verksamhet och ha en ledningsfunktion för exportfrämjande verksamhet vid utrikesrepresentationen samt annan exportfrämjande verksamhet utomlands med statliga inslag. Kontakterna och samarbetet med andra organ med exportfrämjande inslag i sin verksamhet, i första hand utvecklingsfonderna och handelskamrarna i såväl Sverige som i utlandet, måste förstärkas. Dessa organ bör i ökad utsträckning kunna fungera som exportrådets regionala nätverk.

Styrelsen för exportrådet bör få sin ställning stärkt och inslaget från näringslivet öka. Antalet styrelseposter bör minska.

Utredningens bedömning: Stämmer i dessa avseenden överens med regeringens. Utredningen har därutöver framfört vissa förslag rörande inrättandet av ett stabsorgan för strategisk planering samt rörande exportrådets interna organisation.

Remissinstanserna: Understryker allmänt exportrådets centrala roll. Olika synpunkter framförs på utredningens förslag till ny organisation av exportrådet. Den interna organisationen är enligt flera remissinstanser en fråga för exportrådets ledning och styrelse.

SAE anför att det s.k. sammanhållna konceptet med exportservice, kollektiva aktioner och uppdrag i en gemensam organisation är värdefullt och att det även i fortsättningen bör utgöra en grundprincip för rådet. SAE anför vidare att en naturlig strävan bör vara att hålla basorganisation och administration så liten som möjligt utan att det går ut över verksamheten. SAE understryker det angelägna i att rådet löpande prövar i vad mån organisationen är den som bäst svarar mot efterfrågan och behov. SAE anser också att det är viktigt att organisationsstrukturen inte blir låst utan omprövas i takt med näringslivets och marknadernas utveckling. Likaså är det enligt SAE naturligt att rådet bör ha frihet att fritt bedriva den verksamhet som kan ske med företagsfinansiering.

Ett fåtal instanser har yttrat sig i frågan om styrelsen och ett stabsorgan.

SAE delar bedömningen att styrelsen bör bli mer aktiv. Den kan även bli mindre. SAE önskar ytterligare renodla styrelsen så att styrelserepresentanterna bör väljas enbart på grundval av kompetens på exportområdet. Ett slags representantskap bör enligt SAE bildas för diskussioner mellan de två huvudmännen i övergripande frågor. SAE anser att frågan om ett stabsorgan för att följa utvecklingen på det närings- och industripolitiska planet samt rådets verksamhet i den belysningen får bedömas av rådets ledning. Exportrådet är inne på samma bedömning avseende styrelsens arbetssätt, samrådsformer mellan huvudmännen och stabsorganet.

Frågan om exportrådets juridiska status har berörts av några instanser.

SAE anser att det dubbla huvudmannskapet har ett värde i sig. Den statliga huvudmannen disponerar över stora ekonomiska resurser, ett kontorsnät över hela världen och ger en värdefull officiell "hatt" åt exportrådet. Den privata huvudmannen ger en identifikation åt rådet som är viktig för förtroendet i näringslivet. SAE anser att samarbetet genom avtalet har fungerat bra. Enligt SAE är det tveksamt om några särskilda fördelar kan nås med aktiebolagsformen. Detta bör dock enligt SAEs mening inte hindra att man kan överväga bolagisering av någon enskild verksamhet eller handelskontor där så bedöms lämpligt. Associationsformen ideell förening för själva exportrådet anses kunna vara rimlig.

Institutet för utländsk rätt (IUR) är inne på samma tanke avseende den associationsrättsliga formen och konstaterar att exportrådet i aktiebolagsform och i dotterbolag må kunna driva sådan verksamhet som lämpar sig för renodlat kommersiell hantering.

Samarbete med andra organ har tagits upp av ett antal remissinstanser, som uttrycker intresse för fortsatt och utökat samarbete med exportrådet.

SAE delar utredningens syn på angelägenheten av samordning mellan exportrådet och andra statliga exportfrämjande verksamheter, framför allt utvecklingsfonderna. *Exportrådet* anser att rådets roll bör befästas vad gäller samordning av andra organisationers exportfrämjande. *Handelskammarförbundet* påtalar vikten av lokal närhet i landet. *Handelskammarna* kan på ett kostnadseffektivt sätt medverka till att det statliga exportfrämjandet når ut till företag i olika branscher i skilda delar av landet. En väsentlig förstärkning kan enligt förbundet ske av den exportfrämjande verksamheten genom en sammankoppling av exportrådets centrala roll med det lokalt förankrade internationella nätverk som handelskammarna utgör. Detta kan enligt förbundet även komma rådets utlandsorganisation tillgodo.

Företagarnas Riksorganisation betonar vikten av att frågan om exportrådets befattning med importfrågor undersöks ytterligare. *Grossistförbundet* understryker importens betydelse för exporten och ser gärna att samarbetet utökas ytterligare.

Flera instanser tar upp frågan om de regionala utvecklingsfonderna. *RRV*, *SIND*, *Landstingsförbundet*, *statskontoret* och *utvecklingsfondernas VD-råd* pekar på vikten av att fonderna kan utgöra det regionala kontaktnätet för exportrådet för ökad kontakt med de små företagen. *Landstingsförbundet* pekar vidare på att fonderna själva avgör hur verksamheten skall utformas. Skälet till att fonderna stöttar små företag med exportfrämjande beror troligen på att rådet hittills inte prioriterat dessa. *Utvecklingsfondernas VD-råd* anför också att fonderna och exportrådet till stora delar arbetar med olika kunder och att organisationerna därför kompletterar varandra. Fonderna måste enligt VD-rådet ha en internationell kompetens för att långsiktigt kunna arbeta med företagsutveckling men inriktningen synes vara att fonderna inte skall representeras på utlandsmarknaderna.

Skälen för regeringens bedömning: Som tidigare har framhållits är Sveriges exportråd den centrala servicorganisationen på det exportfrämjande området. I likhet med utredningen anser regeringen att det finns klara fördelar med det dubbla huvudmannskapet genom staten och näringsli-

vet företrätt av Sveriges Allmänna Exportförening. Detta samarbete skapar ömsesidig legitimitet för verksamheten och manifesteras också genom det gemensamma ansvaret för finansieringen av verksamheten. Det finns således många skäl som talar för ett fortsatt samarbete mellan staten och näringslivet i Sveriges exportråd.

Det finns också andra organisationer i Sverige som har verksamhet med exportfrämjande inslag. Detta gäller t. ex. de regionala utvecklingsfonderna men också privata organisationer som handelskammare m. fl.

Det är väsentligt att fungerande, effektiva och harmoniska relationer råder mellan dessa organ och exportrådet och att de samlade resurserna utnyttjas på ett sätt som är effektivt och rationellt.

De regionala utvecklingsfonderna utgår i sin verksamhet från en helhets-syn på de små och medelstora företagen och de tillväxthinder dessa kan möta. Målsättningen för fonderna är främst att medverka till att avhjälpa olika former av kompetensbrister som kan föreligga. Det kan gälla bl. a. administration, marknadsföring, produktionsorganisation och teknikutveckling. Vidare arbetar fonderna med finansieringsfrågor tillsammans med olika aktörer på kapitalmarknaden. De problem som mindre företag har att övervinna när de börjar exportera är bara *en* typ av hinder som de möter i sin tillväxtprocess, och dessa problem kan ofta inte särskiljas från andra kompetensbrister som kan föreligga. Av denna anledning finns det skäl att inte behandla exportfrågorna helt skilt från andra problem i småföretagen. Emellertid kräver dessa frågor i väsentlig utsträckning ett expertkunnande som utvecklingsfonderna inte kan upprätthålla inom den egna organisationen. Därför är det naturligt att fonderna i första hand vänder sig till exportrådet då mer omfattande insatser på exportfrämjandeområdet är aktuella. Utvecklingsfonderna och exportrådet bör därmed ses som organ som kompletterar varandra i förhållande till företagen och utvecklingsfonderna bör liksom hittills kunna anlitas av exportrådet som dess regionala nätverk.

Samarbete med exportrådet bör etableras så snart en fond planerar att ta något mer betydande initiativ på exportfrämjandeområdet. Omvänt bör exportrådet i sin uppsökande verksamhet avseende små och medelstora företag samverka med de regionala utvecklingsfonderna.

Samtidigt bör understrykas att den hårdare prioriteringen av de statliga medlens användning inom exportrådet som har förordats i det föregående inte bör urholkas genom att företagen istället kan vända sig till utvecklingsfonder för att få stöd utan motsvarande prioritering. Det bör också vara ett samhällsintresse att undvika det dubbelarbete som skulle bli följden om utlandsrepresentation etablerades av utvecklingsfonderna.

Även handelskammare bör i högre grad kunna fungera som exportrådets regionala organisation i Sverige. Allmänt sett är det väsentligt att exportrådet, utvecklingsfonder och handelskammare på det lokala planet samordnar sin verksamhet i syfte att underlätta för företagen och i syfte att kunna erbjuda effektivare service. Lokalgemenskap kan underlätta sådant samarbete. Det finns många exempel på utomordentligt gott samarbete mellan exportrådet, utvecklingsfonder och handelskammare och regeringen förutsätter att detta samarbete ytterligare fördjupas och utvidgas. Regeringen

har erfarit att alla berörda parter har ett intresse av att gå vidare med konkreta åtgärder på detta område.

Exportrådets juridiska form har varit oklar alltsedan rådets start. Den nuvarande ordningen med ett avtal som grund för en institution som exportrådet har vunnit hävd och problem som har uppkommit med den obestämda formen har lösts. Enligt utredningen vore det dock fördelaktigt om rådet för framtiden kunde finna en erkänd associationsrättslig form, vilket bl. a. också IUR pekar på. Utredningen har diskuterat olika organisationsformer och rekommenderat att rådet formellt betecknas som en ideell förening. Mot bakgrund av att nuvarande ordning blivit allmänt accepterad finns emellertid enligt regeringens mening ingen anledning att göra några ändringar.

Exportrådets hemmaorganisation skall liksom hittills ha det övergripande ledningsansvaret för rådets utlandsorganisation. Administrationen av utlandsorganisationen bör bekostas med statliga medel som för närvarande sker.

Utredningen har som nämnts föreslagit en omorganisation av rådet så att organisationen klarare skulle återspegla den delade finansieringen.

Enligt regeringens mening är detta i första hand en fråga för rådets ledning och styrelse. Regeringen har erfarit att rådets styrelse på förslag av verkställande direktören nyligen beslutat om en ny organisationsstruktur och att styrelsen understrukit vikten av att exportrådet ges en tydligare arbetsform internt och externt, inklusive en tydligare resultatuppföljning. Den nya organisationen bör också kunna leda till ett närmare samarbete med utvecklingsfonder och handelskammare. En effekt av de minskade statsanslagen blir sannolikt att exportrådets hemmaorganisation kommer att reduceras.

Under diskussionen om exportrådets organisation i Sverige och i ljuset av regeringens förslag rörande statsanslagets storlek och användning har frågan uppkommit om inte huvuddelen av aktionsverksamheten och uppdragsverksamheten, vilka förutsetts bedrivas på affärsmässiga villkor, lämpligen skulle kunna särskiljas från exportserviceverksamheten och bedrivas i ett särskilt bolag. Regeringen ställer sig positiv till en fortsatt diskussion i denna fråga.

Styrelsen har en viktig roll i rådets verksamhet som det högsta beslutande organet. Styrelsens roll bör stärkas. Denna uppfattning delas av de remissinstanser som har yttrat sig. Styrelsen bör liksom hittills tillsättas med lika många ledamöter av varje huvudman. Antalet personer bör dock kunna minska till totalt åtta från nuvarande sexton inklusive suppleanter.

Styrelseledamöterna bör väljas utifrån erfarenhet, kompetens och allmän lämplighet med hänsyn till exportrådets uppgifter. En bred näringslivsbakgrund är önskvärd liksom även annan bakgrund med samhällsekonomisk inriktning. Med hänsyn till vad som tidigare har anförts om att små och medelstora företag bör prioriteras i exportrådets verksamhet är det önskvärt att företrädare för denna företagsgrupp finns representerade i rådets styrelse. Vidare bör det finnas ledamöter med erfarenhet från andra verksamheter som exempelvis utvecklingsfonder och handelskammare i styrelsen i syfte att skapa tydliga samarbetsrelationer mellan exportrådet

och sådana organ samt för att främja ett effektivt utnyttjande av de samlade exportfrämjande resurserna. Enligt regeringens mening är det naturligt att ordföranden tas ur den krets ledamöter som Exportföreningen utser.

För att få till stånd ett effektivare samarbete mellan exportrådet, handelskammare och utvecklingsfonder bör exportrådet ta initiativ till särskilda referensgrupper eller liknande knutna till exportrådets ledning, där frågor rörande samarbete och samordning av den exportfrämjande verksamheten kan diskuteras.

Sveriges Allmänna Exportförening har föreslagit att någon form av representantskap eller liknande med representanter för staten resp. Exportföreningen bör skapas för diskussion om övergripande frågor som rör samarbetet mellan de två huvudmännen. Regeringen ställer sig positiv till detta förslag och en bestämmelse härom har intagits i det förslag till reviderat avtal mellan de två huvudmännen som redovisas i det följande.

Utredningen har som nämnts föreslagit att ett stabsorgan för omvärldsanalys och strategisk planering knyts till ledningen för exportrådet. Denna stabsenhet skulle ge ledningen rekommendationer avseende aktionsverksamheten, följa utvecklingen i andra länders exportfrämjande system m. m.

Det är viktigt att exportrådet baserar sina prioriteringar i vad avser fältorganisationen och den exportfrämjande verksamheten på kvalificerade framförhållande omvärldsanalyser rörande den ekonomiska utvecklingen på aktuella marknader. Kompetens härvidlag finns inom exportrådet men även i hög grad inom t. ex. utrikesdepartementet, finansdepartementet, exportkreditnämnden, konjunkturinstitutet och kommerskollegium. Det kan därför vara naturligt att rådet i sin verksamhet så långt möjligt tar tillvara andras kunskaper och erfarenheter i dessa avscenden och att ett samrådsförfarande etableras med deltagande av ovannämnda organ med syfte att ge exportrådet råd vad gäller marknadsprioriteringar. Det ankommer på exportrådets ledning och styrelse att i övrigt bedöma behovet av ett stabsorgan.

Regeringens bedömning: Handelskontoren och utrikesförvaltningens utlandsmyndigheter är en viktig resurs i det exportfrämjande arbetet. Frågan om handelskontorens antal och lokalisering bör kontinuerligt prövas av exportrådets ledning och styrelse i ljuset av marknadsprioriteringar, företagets efterfrågan och finansiella förhållanden. En utgångspunkt för överväganden angående utlandsorganisationen bör vara behovet av exportservice och efterfrågan på stöd för exportaktioner. Förekomsten av andra organ eller sammanlutningar som tillhandahåller tjänster på exportfrämjandeområdet bör också beaktas. En ökad flexibilitet är önskvärd vad gäller formerna för utlandsrepresentationen, bl. a. i vad avser samarbete med handelskammare. Exportrådet bör inte via handelskontoren engagera sig i direkt handelsverksamhet.

Utredningens bedömning: Stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: De som har yttrat sig om utlandsorganisationen understryker i stort kravet på flexibilitet i utlandsorganisationen.

SAE anser att fältorganisationen kontinuerligt bör anpassas till ändrade förhållanden i stationeringsländerna. Den centrala uppgiften för exportrådet ligger i att vidmakthålla en slagkraftig och flexibel fältorganisation. Fristående handelskontor anses vara ett centralt inslag i denna organisation i de länder där sådana bedöms som angelägna. I fråga om vilka länder som bör ha fristående handelskontor menar SAE att de kriterier utredningen för fram — och som delas av SAE — inte bör leda till slutsatsen att sådana kontor inte bör finnas i Europa. Målsättningen att hjälpa mindre företag motiverar enligt SAE att sådana kontor finns i flera västeuropeiska länder. SAE delar inte utredningens tveksamhet rörande behovet av handelskontor i Västeuropa. För framför allt mindre företag torde steget till dess att EG-marknaden upplevs som en hemmamarknad enligt SAE vara betydande. Hänsyn måste enligt SAE givetvis tas till eventuella nya EG-regler. Intressanta andra marknader anges vara Östeuropa och Fjärran Östern.

Exportrådet för fram liknande tankar. Rådet pekar också på att närmare samarbete har vuxit fram med lokala handelskammare i vissa länder men att kamrarnas inriktning och kvalitet varierar.

Svenska handelskammarförbundet framhåller att i ett framtida läge där statligt stöd inte tillåts för exportfrämjande på marknader inom EG kan en förstärkning av handelskamrarna utomlands inte längre ske med statliga bidrag. Förbundet välkomnar mot denna bakgrund utredningens resonemang om en starkare betoning i dagsläget av de svenska utlandshandelskamrarna i exportfrämjandets utlandsorganisation.

Skälen för regeringens bedömning: Utlandsorganisationen utgör en nyckelresurs i den exportfrämjande verksamheten. Det är således av stor betydelse att en slagkraftig och flexibel utlandsorganisation finns på de intressantaste och viktigaste marknaderna. På vissa platser kan det vara

motiverat att ha särskilda handelskontor med handelssekreterare som chefer medan det på andra är mer ändamålsenligt att handelsfrämjandet tas om hand av privata handelskammare med visst stöd från exportrådet. På andra platser åter kan handelsfrämjandet tas om hand av utrikesförvaltningens utlandsmyndigheter. Organisationen bör löpande omprövas av exportrådets styrelse och den organisationsform väljas som är lämpligast med hänsyn till de skiftande förhållandena på olika marknader.

När det gäller de marknader som bör bevakas av handelssekreterare är det naturligt att utgå från de prioriteringar som har gjorts under tidigare avsnitt. Handelssekreterare bör i första hand finnas i länder som är särskilt intressanta för exportsatsningar med statligt stöd, där behovet av tjänster är av sådan omfattning att handelskontor är motiverade inte minst med tanke på de små och medelstora företagen och där insatserna inte görs på ett mer ändamålsenligt sätt genom utrikesrepresentationen, handelskammare eller genom andra organ.

Handelssekreterare finns sedan länge i de större länderna i Västeuropa och i Norden. Mot bakgrund av att mindre företag prioriteras har handelssekreterarna i denna region viktiga arbetsuppgifter. Detta har också starkt understrukits från flertalet remissinstansers sida. Samtidigt har påpekats att det just i Västeuropa till en del finns handelskammare och privata konsulter som kan tillhandahålla vissa av de tjänster som nu ges av handelskontoren och som kan utvecklas till alternativ till handelskontor. Enligt regeringens mening finns mot denna bakgrund anledning att ha en öppen attityd till möjligheten att på vissa håll ersätta handelskontor med samarbetsarrangemang med privata handelskammare eller med andra former av representation.

Mot bakgrund av förändringar i det exportfrämjande arbetet och i omvärlden är som tidigare nämnts behovet stort av flexibilitet i utlandsorganisationen. I takt med att förordnandena för nuvarande handelssekreterare löper ut är det regeringens uppfattning att organisationsform och arbetssätt bör ses över så att bästa organisationsform kan erhållas i varje enskilt fall.

Handelssekreterare utses enligt nu gällande ordning av regeringen på förslag av exportrådet. Handelssekreterare är myndigheter vars verksamhet regleras av en särskild av regeringen utfärdad instruktion. Handelssekreterare rekryteras normalt från näringslivet och erhåller tidsbegränsade förordnanden på normalt högst fem år. Exportrådet har samtidigt ansvaret för ledning av handelssekreterarnas verksamhet.

Enligt regeringens mening kan på vissa platser andra anställningsförhållanden och representationsformer än de som gäller för handelssekreterare vara ändamålsenliga för exportrådets utlandsorganisation. Önskvärdheten härav bör prövas från fall till fall i samband med att gällande förordnanden löper ut. Exportrådet skulle därmed få större frihet att besluta i person- och organisationsfrågor och att själv besluta om anställningsvillkor och förordnandetider för privatanställda chefer för utlandskontoren. Bakgrunden till en sådan nyordning är att erfarenheterna av nuvarande system för rekrytering och förordnande av handelssekreterare inte är utedlat positiva. De av exportrådet rekryterade cheferna för utlandskontoren

skulle inte kallas handelssekreterare, eftersom denna titel är knuten till de befattningshavare som utses av regeringen och vars verksamhet styrs av en särskild av regeringen utfärdad instruktion.

Under debatten om exportrådets utlandsorganisation har ibland framförts att handelskontoren borde ombildas till dotterbolag under exportrådet. Det är emellertid oklart vilka konsekvenser som en bolagisering av handelskontoren skulle få på kontorens möjligheter att tillhandahålla exportservice. Även i andra avseenden, t. ex. vad gäller skatter och status, har konsekvenserna av en bolagisering inte utretts. Allmänt sett är det regeringens mening att staten inte har något intresse av att direkt eller indirekt engageras i en rent kommersiell handelsverksamhet samtidigt som viss uppdragsverksamhet är ett naturligt och värdefullt komplement till handelskontorens exportservice.

Utredningen har i diskussioner om fältorganisationen väckt frågan om den form av exportfrämjande som bedrivs inom handelskontoren är förenlig med EGs regelverk.

Liksom kommerskollegium kan regeringen konstatera att hänsyn givetvis måste tas till svenska internationella förpliktelser ifråga om statliga stödåtgärder – GATT, EFTA-konventionen och frihandelsavtalet med EG – vid utformningen av exportrådets statsstödda verksamhet. Kollegiet erinrar om att bestämmelserna om statsstöd i frihandelsavtalet med EG i stort överensstämmer med de allmänna reglerna för statliga stödåtgärder inom EG, dvs. Romfördragets artiklar 92–94. Såvitt kollegiet känner till finns inga speciella riktlinjer för bedömning av exportfrämjande åtgärder av den typ som tillhandahålls av exportrådet och exportrådets motsvarigheter i andra länder.

Regeringens bedömning är att det svenska statliga stödet till exportrådet inte står i strid med internationella åtaganden eller med reglerna i Romfördraget. Det kan samtidigt inte uteslutas att kontrollen och övervakningen rörande statliga stödåtgärder kan komma att skärpas ytterligare inom EG. Det är därför viktigt att noga följa utvecklingen inom EG på detta område.

Handelsfrämjande ingår som en viktig uppgift för utrikesförvaltningen, inte minst för utlandsmyndigheter i länder med stor svensk export och där det inte finns någon handelssekreterare. Exportrådet har som tidigare nämnts viss direktivrätt i exportfrämjande angelägenheter över utlandsmyndigheterna. Enligt regeringens uppfattning har utrikesförvaltningen alltför viktiga uppgifter vad gäller handelsfrämjande på mer avlägsna och svårbearbetade marknader där officiell status ofta är en fördel i det exportfrämjande arbetet. Inte minst spelar utlandsmyndigheter en viktig roll när det gäller att främja svenska företags möjligheter att delta i stora projekt som involverar värdlandets myndigheter.

Regeringen vill också understryka att rapportering från UDs utlandsmyndigheter i frågor rörande t. ex. import- och exportregleringar, etableringsregler samt valuta- och skattebestämmelser är av stor betydelse för exportrådets kompetens vad gäller främmande marknader och därmed för den exportservice som exportrådet erbjuder företagen. Allt detta har givet-

vis konsekvenser för prioriteringar och rekrytering inom utrikesförvaltningen.

Samarbetet mellan exportrådet och utrikesförvaltningen är intensivt och fungerar väl. Samråd sker när det gäller såväl den löpande verksamheten som organisations- och personfrågor. I dessa frågor är det givetvis väsentligt att samstämmighet föreligger mellan de två organen. Det är också nödvändigt att exportrådet samråder med UD innan förändringar görs i den egna utlandsorganisationen. Dessutom är det naturligt att sådana organisationsfrågor diskuteras i det föreslagna representantskapet, bl. a. för att belysa budgetkonsekvenser och få en samlad bedömning av de totala statliga insatserna för exportfrämjandet.

Mot bakgrund av de nära relationerna mellan utrikesförvaltningen och exportrådet vore det önskvärt om en högre grad av personutbyte kunde äga rum i båda riktningarna. En modell som har prövats i ett antal fall med goda erfarenheter är att exportrådet rekryterar en senior kommersiell handläggare som placeras på den svenska ambassaden i det aktuella landet.

Allmänt sett anser regeringen att det är väsentligt att fungerande och effektiva samarbetsrelationer och tydliga ansvarsgränser råder mellan olika svenska myndigheters och organs utlandsrepresentationer. Detta gäller givetvis ambassader och handelskontor men också STATT-kontor och handelskammare. Inte minst bör de möjligheter till samarbete och effektivisering som nya informationssystem erbjuder tas till vara.

2.5 Finansieringsfrågor

Regeringens bedömning: Statens finansiering bör återspegla de mål och den inriktning som har ansetts tidigare. Mot bakgrund av omläggningen av regeringens ekonomiska politik i riktning mot mer generellt verkande åtgärder och en hårdare prioritering utifrån samhällsekonomiska utgångspunkter bör en väsentlig minskning av statsanslaget vara möjlig. Näringslivets finansiering bör liksom hittills ske genom abonnemang och ersättning för medverkan i aktioner och för uppdrag. Vidare bör möjligheter prövas till en ökad avgiftsdebitering.

Utredningens bedömning: Bedömningen avseende finansieringskällor stämmer överens med regeringens. Utredaren har haft i uppdrag att presentera tre budgetnivåer – en oförändrad samt två neddragningsalternativ.

Remissinstanserna: Uttalar sig i regel mot en sänkning av statsanslaget. Ingen instans har uttalat sig mot ett fortsatt delat ansvar för exportrådets finansiering mellan staten och näringslivet.

Skälen för regeringens bedömning: Den rådande ordningen för exportrådets finansiering har i princip visat sig vara ändamålsenlig. Jämfört med liknande organ i andra länder är exportrådets företagsfinansieringsandel hög om uppdragsintäkterna medräknas.

Mot bakgrund av vad som har anförts i det föregående bör dock statens bidrag till exportrådet reduceras till hälften över den kommande treårsperioden.

Användningen av statliga, liksom andra, medel måste givetvis ses i relation till verksamhetens mål. Det ankommer på exportrådet att utifrån det övergripande målet ange delmål för olika verksamhetsgrenar, vilka kan följas upp. För att kunna studera måluppfyllelse är det nödvändigt att kunna studera effekterna av gjorda insatser, låg vara att det kan vara svårt att mäta verksamhetens resultat i kvantitativa termer, i synnerhet vad gäller exportserviceverksamheten. Många faktorer påverkar och samverkar innan en exportaffär kommer till stånd. Exportrådet gör redan nu en rad uppföljningsinsatser. Rådet bör dock undersöka vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas så att en så god uppföljning och effektivitetsmätning som möjligt kan göras. Det är härvid för statens vidkommande inte tillräckligt att enbart se på kretsen av återkommande kunder hos exportrådet. Andra bedömningsgrunder behövs också för att mäta nyttan av insatta åtgärder.

Exportrådet bör ges i uppdrag att följa upp och rapportera de statligt finansierade insatserna på ett mer detaljerat sätt. Det är väsentligt att undvika att anslagsmedel används för andra ändamål än de avsedda. Tillsammans med den andre huvudmannen bör också uppdraget till exportrådets revisorer preciseras.

3 Anslag för budgetåret 1992/93

TREDJE HUVUDTITELN

E. Utrikeshandel och exportfrämjande

E 2. Exportfrämjande verksamhet

1990/91 Utgift	273 818 683	Reservation 28 044 989
1991/92 Anslag	259 815 000	
1991/92 Anslag		
exkl. mervärdskatt	259 479 939	
1992/93 Förslag	219 180 000	

Regeringens förslag: Anslaget Exportfrämjande verksamhet skall uppgå till 219 180 000 kr. budgetåret 1992/93. Anslagsminskningen förväntas leda till en minskning av den statsstödda aktionsverksamheten och rationaliseringar. Vidare föreslås att verksamheterna stöd till svensk projektexport och konsultstödet upphör i sin nuvarande form. Förslaget att upphöra med verksamheten stöd till svensk projektexport innebär att lagen (1979:545) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport bör upphävas.

Under den kommande treårsperioden föreslås anslaget reduceras till hälften uttryckt i fast penningvärde. Minskningen förutses leda till ytterligare minskning av aktionsverksamheten samt förändringar i utlandsorganisationen.

Exportrådets förslag: Rådet har lämnat en kortfattad anslagsframställning för budgetåret 1992/93 med en plan för budgetåren 1993/94–1994/95. I anslagsframställningen redovisar exportrådet även sina prioriteringar för den kommande verksamheten. Arbetsområdet exportservice bör enligt rådet byggas ut och anpassas till de växande krav som ställs. Insatserna för små och medelstora företag anges vara en av rådets nyckelaktiviteter. Det särskilda småföretagsprogram, som funnits sedan länge, planeras förstärkas. Underleverantörsfrågor anges därvid vara av särskilt intresse. Europaprogrammet, som går ut på att på olika sätt hjälpa svenska företag in på Europamarknaderna, avses byggas ut.

När det gäller marknadsprioriteringar framhålls Europa som den dominerande marknaden för svensk export. Särskild uppmärksamhet avses ägnas åt de s. k. reformländerna i Östeuropa. De snabbt växande marknaderna i Fjärran Östern prioriteras också liksom Nordamerika.

Exportrådet anför att det särskilda arrangemanget för att främja svensk projektexport har givit positiva effekter och att det bör få fortsatt stöd. När det gäller konsultstödet pekas på att efterfrågan har fördubblats under senare år. Garantiramen föreslås höjas från 8 till 10 milj. kr.

Exportrådet avser vidta åtgärder för att ytterligare höja kompetensen inom rådet. Vidare framhålls att konkreta mål måste finnas för att så långt möjligt uppnå mätbarhet. Ett rationaliseringsmål om 3% av kostnaderna har satts upp. Representationen i världen måste ses över liksom organisation och ledningsstruktur. Företagsintäkterna bör enligt rådets målsättning kunna öka med 5%.

Exportrådet begär totalt 302,5 milj. kr. i anslag för budgetåret 1992/93. I detta ligger en prisomräkning med 7% (ca 17 milj. kr.), ökade medel för svensk projektexport med 6 milj. kr. samt 20 milj. kr. för en utökning av programmen för små och medelstora företag samt underleverantörer. Detta senare belopp avses gälla för ett budgetår. Planen för budgetåren 1993/94 och 1994/95 innehåller endast prisomräkning på 7%.

Skälen för regeringens förslag: En huvuduppgift för den ekonomiska politiken är att bryta den ekonomiska stagnationen och att lägga grunden för en ny period av tillväxt, företagande och utveckling i Sverige. Av

största vikt för Sveriges ekonomiska utveckling under 1990-talet är att små- och nyföretagandet får en renässans.

Under de senaste månaderna har ett antal viktiga beslut fattats vilka syftar till att skapa ett sådant allmänt klimat för företagande och investeringar i Sverige att grunden återskapas för varaktig tillväxt. Inte minst har skatterna för småföretagen sänkts och regelverket för dessa företag förenklats.

Det är främst genom dylika generella åtgärder som förutsättningarna skapas för ett vitalt och dynamiskt näringsliv. Men samtidigt finns det skäl för statsmakterna att göra mer riktade insatser på områden som kan ses som en del i den ekonomiska infrastrukturen, där det finns samhällsekonomiska motiv för statligt stöd och där insatser kan leda till att ekonomins funktionssätt kan förbättras.

Som framgått i det föregående är det regeringens bedömning att det finns samhällsekonomiska motiv för visst fortsatt statligt stöd till Sveriges exportråd. Anslaget bör emellertid reduceras till hälften över en treårsperiod uttryckt i fast penningvärde.

Vad gäller prioriteringarna i exportrådets anslagsframställning noterar regeringen att betoningen av exportservice och insatser till förmån för små och medelstora företag samt underleverantörer stämmer väl med vad som har förordats i tidigare avsnitt avseende mål och motiv för statens engagemang i exportrådet. Regeringen delar liksom de marknadsprioriteringar som exportrådet har givit uttryck för.

Exportrådet har under senare tid förstärkt sina insatser gentemot de baltiska länderna mot bakgrund av förändringar i dessa länder och svenska företags ökade intresse för dessa marknader. I enlighet med vad som sagts tidigare om rådets möjligheter att själv bestämma om utlandsorganisationen kan en chef utses för verksamheten i Estland, Lettland och Litauen om rådet anser att detta är önskvärt.

Med hänvisning till dels preciseringar i statens uppdrag till exportrådet, dels till den omläggning av näringspolitiken som regeringen har aviserat kan anslaget minska med 50 milj. kr. budgetåret 1992/93. Anslagsminskningen budgetåret 1992/93 förväntas leda till i första hand en minskning av den statsstödda aktionsverksamheten och rationaliseringar av verksamheten i stort. På längre sikt förutses också att besparingar kan uppnås genom förändringar i utlandsorganisationen.

Neddragningen innebär bl. a. att, till skillnad från utredningens bedömning, att det särskilda stödet till programmet svensk projektexport dras in. Detta innebär att lagen (1979:545) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport bör upphävas. En del av rådgivningsverksamheten, knuten till denna stödform, förutsätts ske inom rådets övriga verksamhet. Det bör också vara möjligt för rådet att inom ramen för givna medel pröva frågan om stöd till viss projektexport mot särskild avgift.

Det föreslagna anslaget innebär också att exportrådets förslag om ökade medel för småföretagsprogram och särskilda insatser för underleverantörer inte kan tillgodose. Eventuellt utökade insatser för dessa företagsgrupper får finansieras genom omprioriteringar eller på annat sätt, exempelvis genom ett ökat företagsengagemang.

Pris- och löneomräkning budgetåret 1992/93 uppgår till ca 9,7 milj. kr.

En del av anslaget skall liksom tidigare stå till regeringens disposition för särskilda exportfrämjande insatser av olika slag. Som exempel på sådana insatser kan nämnas särskilda exportaktioner inklusive medverkan i internationella utställningar, informationsåtgärder och tillfällig förstärkning av kommersiell representation i utlandet samt stöd till export av tjänster från statliga myndigheter.

Kostnader för att täcka tidigare gjorda åtaganden inom verksamheterna stöd till svensk projektexport och konsultstödet får belasta denna del av anslaget. Administrationen av verksamheterna får dock hanteras av exportrådet inom ramen för hos rådet tillgängliga medel.

Vidare skall en del av anslaget användas i departementets informationsverksamhet om det europeiska integrationsarbetet. UD bedriver sedan flera år en omfattande informationsverksamhet om EG och EES. Målsättningen är att förse svensk allmänhet med en bred saklig information. Under våren 1992 kommer regeringen att presentera en informationsplan för tiden fram till folkomröstningen om ett svenskt EG-medlemskap.

Idag används huvudsakligen tre kanaler för regeringkansliets externa informationsarbete:

När den nuvarande integrationsorganisationen kom till bildades inom regeringkansliet ett antal arbetsgrupper som täcker samtliga de sakområden som är aktuella i integrationsprocessen. Till arbetsgrupperna har i flertalet fall knutits *referensgrupper* med företrädare för berörda sakintressen. Referensgrupperna är de främsta kontaktytorna för regeringen när det gäller att informera organisationer och näringsliv om Sveriges närmande till EG. De bildades inför EES-förhandlingarna men kommer att spela en än större roll under tiden fram till folkomröstningen och därefter. *Arbetsgruppen för informationsfrågor, ARBIN*, kommer under UD:s ledning att fortsätta att fungera som ett forum för samråd i informationsfrågor med anknytning till Europaarbetet. I gruppen ingår företrädare för en rad intresseorganisationer. Vid sidan av arbetsgrupperna finns *Rådet för Europafrågor*, som leds av statsministern, där representanter för företag, organisationer och statliga institutioner ingår.

För att nå ut till den enskilde medborgaren bedriver UD en tämligen storskalig utgivning av *nyhetsbrev, publikationer och böcker* rörande EG och EES. De s.k. Grönböckerna – med dels konsekvensanalyser av ett svenskt EG/EES-medlemskap, dels redogörelser för rättsakter som blir aktuella vid ett sådant medlemskap – utgör tillsammans med skriftserien *Fakta Europa* hörnstenarna i denna utgivning.

En tredje informationskanal är den muntliga informationen. Varje vecka håller tjänstemän från UD och det övriga regeringkansliet *föredrag* och deltar i *debatter och frågestunder* runt om i landet. Utöver detta anordnar och/eller delfinansierar regeringen seminarier och konferenser som behandlar EG och EES.

	Anslag 1991/92	Beräknad ändring 1992/93 Föredraganden	Förslag 1992/93
1. Exportfrämjande åtgärder	231990000	-41990000	190000000
2. Stöd till svensk projektexport m. m.	17000000	-17000000	0
3. Till regeringens disposition	10489939	+18690061	29180000
Summa	259479939	-40299939	219180000

4 Avtalet

Regeringens förslag: Riksdagen bemyndigar regeringen att sluta nytt avtal, med delvis annat innehåll än i det tidigare, med Sveriges Allmänna Exportförening om Sveriges exportråd.

Utredningen: Har inte haft i uppdrag att lämna förslag till nytt avtal.

Skälen för regeringens förslag: Nuvarande avtal mellan de två huvudmännen staten och Sveriges Allmänna Exportförening om Sveriges exportråd är från år 1979. Regeringen har ansett det önskvärt att de bedömningar som har redovisats i det föregående rörande det statliga anslagets användning återspeglas i avtalet mellan huvudmännen. Vid förhandlingar mellan representanter för staten och Sveriges Allmänna Exportförening har enighet nåtts om ett förslag till nytt avtal från och med den 1 juli 1992 (se bilaga 3).

Det föreliggande avtalsförslaget bygger till stora delar på 1979 års avtal. Dock har flera ändringar av språklig och redaktionell natur vidtagits. Vidare har avtalsförslaget försetts med mellanrubriker, vilket torde underlätta läsningen. Den tidigare ordningen mellan paragraferna har i vissa fall ändrats. I avtalsförslaget återspeglas också vad som har framhållits i det föregående om inriktningen av de statliga medlens användning.

Följande paragrafer föreslås få ett förändrat innehåll.

1. Det faktum att Sverige exportråd är det centrala serviceorganet för exportfrämjande åtgärder anges redan i *första paragrafen*. Markeringen att exportrådet ses som ett serviceorgan är en nyhet jämfört med gällande avtal.

2. I den *andra paragrafen* anges tydligare de uppgifter rådet särskilt skall genomföra.

3. I *fjärde paragrafen* har angetts att exportrådet årligen för regeringen skall redovisa användningen av statliga medel. Så sker redan nu i praktiken men detta faktum bör också anges i avtalet.

4. Den *sjunde paragrafen* behandlar styrelsens sammansättning och

storlek. I enlighet med vad som har angetts tidigare om styrelsens storlek fastslås här att styrelsen skall ha åtta ledamöter.

5. Den *åttonde paragrafen* är ny och behandlar frågan om representant-skap för överläggningar mellan de två avtalsparterna i övergripande frågor rörande exportrådets verksamhet.

6. I den *tionde paragrafen* anges på vilka områden och för vilka ändamål de statliga medlen skall användas. Här specificeras upplysnings- och rådgivningsverksamheten, projekt/aktioner, i samverkan med företag, vilka syftar till utveckling av exportoerfarna företags export, export till svårbe- arbetade marknader samt vissa manifestationer. Bakgrunden till dessa skrivningar har redovisats i tidigare avsnitt.

7. Den *tolfte paragrafen* är ny och har tillkommit för att i avtalet på ett fullständigt sätt ange rådets relation till företagen utöver abonnemangsav- gifterna enligt föregående paragraf. I denna paragraf sägs att rådet kan bedriva den projekt- och uppdragsverksamhet i samverkan med företag som kan finansieras med medel från företagen.

5 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad som har anförts har inom utrikesdepartementet upprät- tats förslag till lag om upphävande av lagen (1979:545) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport.

6 Ärendet till riksdagen

Regeringen föreslår

1. att riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (1979:545) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport,

2. att riksdagen bemyndigar regeringen att sluta nytt avtal med Sveriges Allmänna Exportförening om Sveriges exportråd i huvudsaklig överens- stämmelse med vad som sägs i det föregående (avsnitt 4),

3. att riksdagen till *Exportfrämjande verksamhet* för budgetåret 1992/93 anvisar ett reservationsanslag på 219 180 000 kr.

Propositionens lagförslag

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1979: 545) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport.

Prop. 1991/92: 108
Propositionens
lagförslag

Härigenom föreskrivs att lagen (1979: 545) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande projektexport skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1992.

Statens roll vid främjande av export

Det grundläggande behovet av information och rådgivning i exportfrågor bör enligt utredningen även i fortsättningen finansieras med statliga medel och abonnentavgifter. I övrigt föreslår utredningen att statliga medel till exportrådet (ER) koncentreras för att i högre grad än hittills utveckla rådet till ett organ för hjälp till exportoerfarna företag – framför allt mindre och medelstora företag – att starta eller vidga export. Denna inriktning är angelägen med hänsyn bl. a. till de problem som följer av storföretagens internationalisering och som föreligger inför en närmare anknytning till EG. Vid sidan härav bör staten kunna stöda exportaktioner mot svårbearbetade men lovande marknader eller beträffande vissa intressanta men svårlanserade produkter.

En klar gräns dras mellan statsfinansierad och företagsfinansierad verksamhet. Utredningen föreslår viss omorganisation för att markera denna skiljelinje. Den föreslagna begränsningen av statsfinansierade projekt kan möjliggöra neddragning av statsanslaget till ER. Utredningen diskuterar skilda alternativ.

ER bildades 1972 som ett samarbetsorgan mellan staten och näringslivet genom Sveriges Allmänna Exportförening (SAE) för att centralt samordna och planera främjandet av den svenska exporten. Rådet verkar genom en hemmaorganisation (ERS) i Stockholm med ca 200 anställda och en fältorganisation (ER1) med ungefär lika många anställda vid ett tjugotal fristående handelskontor, framför allt i västvärlden. Rådet har också direktivrätt för det främjande som beskickningen bedriver. Verksamheten finansieras med statliga anslag på ca 240 milj. kr. för exportservice och kollektiva aktioner, 25 milj. kr. i abonnemangavgifter och ca 150 milj. kr. i intäkter från företag för uppdrag och deltagande i aktioner.

Utredningens uppgift har varit att bedöma om målen och förutsättningarna för det statliga engagemanget ändrats sedan rådets tillkomst och att avge de förslag som bedömningen motiverar. Mål och motiv för engagemanget har satts in i ett samhällsekonomiskt sammanhang. Utredningen har inte sett exportfrämjandet som ett konjunkturpolitiskt medel utan sökt utveckla en främjarstrategi på något längre sikt. Utvecklingen i förhållande till och inom EG är emellertid svår att förutse men kan få stor betydelse för främjandet. Former och metoder för främjande kan bli obsoleta om Sverige blir en del av en stor europeisk marknad. Att främja handel som helhet och att stärka företagens konkurrenskraft kan bli viktigare än genuint exportfrämjande.

Utredningen har informerat sig om ett antal europeiska och nordamerikanska system för exportfrämjande. Dessa länder ger alla service i form av upplysningar och rådgivning och satsar på kollektiva aktioner i form av utställningar, mässor, delegationsresor m. m. Utredningen har inte funnit att den utländska verksamheten erbjuder några nya mycket intressanta uppslag att följa för svenskt vidkommande. ER synes i allt väsentligt

utnyttja beprövad metodik i sin främjandeverksamhet och får förutsättas successivt anpassa sin produktutveckling till förändringar i omgivningen.

Förutsättningarna för främjandeverksamheten har ändrats påtagligt sedan 1972. Den försämrade betalningsförmågan har radikalt beskurit exporten till många öst- och u-länder. Den svenska storindustrin internationaliseras med de konsekvenser detta har för landet och den hemmavarande industrin framför allt underleverantörerna. Kapitalmarknaderna har liberaliserats varigenom företagens möjligheter att finansiera exporten förbättrats. Exporten är i växande grad beroende av importerade produkter. Svenska företags kunskap om export är mycket större än för 20 år sedan. En betydande privat marknad för konsulttjänster på exportområdet har vuxit upp. Regionala utvecklingsfonder har tillkommit som också bedriver visst exportfrämjande med allmänna medel. Rimligheten av stöd till näringslivet ifrågasätts av statsmakterna på ett helt annat sätt i dag än förr.

Rådets insatser måste i förhållande till företagets egna insatser bedömas som marginella, även om de kan underlätta, stöda eller komplettera företagets insatser. Generellt sett har betydelsen av rådets insatser för de större företagen sannolikt minskat. De kvantitativa effekterna på exporten av rådets verksamhet är svåra att mäta. Utredningen har fått lita till kvalitativa bedömningar av olika insatser framför allt från berörda företag. Bedömningarna har i allmänhet varit positiva. Det torde stå utom allt tvivel att ER:s insatser har en kvalitetshöjande effekt på landets export.

Exportfrämjandet bör ses i ljuset av dessa omständigheter. Den framtida inriktningen av främjandet påverkas enligt utredningen framför allt av storföretagens internationalisering och en eventuell EG-anslutning. De problem dessa förhållanden vållar framför allt för mindre svenska företag får betydelse för utredningens ställningstagande.

Utredningen har låtit samhällsekonomisk expertis bedöma vilken främjarroll staten bör ha genom ER. Mot bakgrund bl. a. av denna bedömning är utredningen inte beredd föreslå statligt stöd annat än till verksamhet som har samhällsekonomiska motiv.

Den ekonomiska expertisen anser inte att exportfrämjande har någon relevans för landets balansproblem i jämförelse med stabiliserings- eller penningpolitiska åtgärder. Expertisen anser inte heller att man bör främja export uteslutande av den anledningen att andra länder gör det. Den samhällsekonomiska analysen av statens främjarroll visar däremot att staten har motiv att stöda export genom att bota informationsbrister och stöda olika slag av spjutspetsinsatser. Utredningen har dragit slutsatsen att staten även i fortsättningen bör anslagsfinansiera exportservice i form av upplysning och rådgivning m. m. Vidare anser utredningen att staten bör fortsätta att medverka i vissa kollektiva satsningar i samarbete med företag — s. k. Aktioner — som huvudsakligen är samhällsekonomiskt motiverade och som inte skulle ha kommit till stånd utan statlig medverkan. Aktioner som syftar till att vinna insteg på avlägsna eller svårbehandlade men lovande marknader bör kunna få stöd. Dessutom bör staten hjälpa företag — framför allt mindre och exportoerfarna — att övervinna "tröskelproblem" vid initierande av eller expansion av export. Slutligen anser

utredningen att vissa mer allmänt reklambetonade manifestationer för svensk industri och svenskt näringsliv i form av utställningar och delegationsresor bör få statligt stöd, då effekterna för företagen själva av sådana aktioner är långsiktiga och osäkra.

De statliga medlen för exportservice och aktioner avses således bli riktade mot vissa tydligare definierade ändamål. Staten bör lägga en beställning hos ER för att få ett antal tjänster utförda som ter sig samhälls-ekonomiskt angelägna. I avsaknad av bransch- eller sektorspecifika prioriteringar måste kriterierna med nödvändighet bli ganska vaga och ge vitt utrymme för ER i den praktiska tillämpningen. Generellt avses verksamhetsinriktningen bli mer småföretagsorienterad än tidigare. För aktionernas del innebär de prioriteringar som utredningen gjort att hittillsvarande modell med en "fördelningsnyckel", enligt vilken statliga medel kan påräknas, om företagen bidrar med ett ungefär motsvarande belopp, överges.

Ändamålen med ett sålunda definierat statligt engagemang kan i princip tillgodoses på skilda sätt. Ett informationscentrum i Stockholm skulle kunna ge exportservice inom landet liksom beskickningarna kunde göra det utomlands. UD, beskickningar och handelskamrar kunde initiera och ta del i de aktioner som prioriteras med större eller mindre statliga bidrag, småföretagsstödet kunde knytas till de regionala utvecklingsfonderna. En sådan modell skulle reducera det totala anslagsbehovet avsevärt. Utredningen anser emellertid att det nuvarande "sammanhållna konceptet" med exportservice, aktioner och företagsuppdrag inom en och samma organisation i ERS och ERI har sådana potentiella fördelar att modellen bör bibehållas. Hur länge kan bli beroende av t. ex. utvecklingen i förhållande till och inom EG. Det är utredningens uppfattning att rådet i dag förfogar över en betydande kompetens på skilda områden som bör kunna ytterligare utvecklas i samverkan mellan organisationens olika grenar.

Modellen är emellertid såtillvida problematisk som den rymmer en konflikt mellan efterfrågestyrd service och aktivt främjande, mellan statsfinansierad och företagsfinansierad verksamhet etc. Utredningen anser att det ligger i samhällets intresse att dra en så tydlig gräns som möjligt mellan det samhälls-ekonomiskt och marknadsmässigt styrda, mellan vad som anslagsfinansieras och vad som finansieras på annat sätt. Utredningen menar att detta bör markeras och bekräftas genom en förändring av organisationen. Utredningen föreslår att en särskild chef för exportservice får ansvaret för hela serviceverksamheten och för den därför avsedda medelsförbrukningen. På motsvarande sätt bör aktionsverksamheten resp. uppdragsverksamheten läggas under var sin chef. Det är inte bara ett statsfinansiellt intresse att undvika att anslagsmedlen kan användas för andra ändamål än de avsedda. I fråga om uppdragsverksamheten är det från samhälls-ekonomisk synpunkt viktigt tillse att kvalificerad privat konsultverksamhet varken dubblas genom rådets försorg eller utsätts för konkurrenssnedvridning. En förändring av organisationen bör kunna bidra till ett effektivt intäkts- och kostnadsmedvetande.

Utredningen menar att det bör finnas goda förutsättningar för ER att vidga den helt företagsfinansierade uppdrags- och aktionsverksamheten, t. ex. den som på senare år etablerats under medverkan av s. k. samver-

kansgrupper. Rådet bör fritt utveckla denna verksamhet med de medel som erhålls från företagen.

Utredningen har inte funnit att verksamheten såvitt gäller det statliga engagemanget skulle påverkas positivt av att rådet omvandlas till aktiebolag. Eventuellt skulle den helt företagsfinansierade uppdragsverksamheten kunna drivas i bolag, men utredningen lägger inte fram något förslag på den punkten.

Det avtal som utgör grunden för ER-samarbetet bör kunna bestå med vissa ändringar. Rådet utgör en juridisk person och kan måhända karakteriseras som en sluten ideell förening. Som en följd av avtalet bör även fortsättningsvis abonnemang tecknas hos rådet av intresserade företag. Avgifterna för abonnemang bör liksom för närvarande föras till täckning av serviceverksamheten i ERS.

Det är utredningens uppfattning att en stark men flexibel fältorganisation utgör det viktigaste inslaget i rådets resurser. Ett fristående handelskontors framgång är i hög grad relaterad till handelssekreterarens person och hans kunskap om den marknad där han verkar. Fristående handelskontor bör finnas i länder i förhållande till vilka de samhällsekonomiska motiven för export är påtagliga men där handeln inte behöver gå via officiella kanaler. Med utredningens prioriteringar är det naturligt att fristående handelskontor finns framför allt på marknader med stor potential för svensk export, som antingen är svårbearbetade eller naturliga inkörsportar för exportoerfarna företag – särskilt små och medelstora. ER bör vara beredd att pröva nära samarbete med handelskamrar framför allt inom Europa.

Huvudpunkterna i utredningens förslag är följande:

- att staten lägger en beställning hos ER att bedriva
dels exportservice – efterfrågestyrd och uppsökande,
dels genomföra kollektiva aktioner
för utveckling av exportoerfarna – framför allt mindre och medelstora – företagsexportmöjligheter,
för export till svårbearbetade och/eller avlägsna men lovande marknader
samt för export av vissa intressanta men svårlanserade produkter, framför allt högteknologiska,
dels – efter samråd med utrikesdepartementet – genomföra manifestationer för svenskt näringsliv vid större utställningar, delegationsresor på hög nivå m. m.,
- att staten för nyss angivna ändamål och för erforderlig kompetensutveckling inom organisationen ställer till förfogande anslagsmedel (se nedan),
- att ER vid sidan av statsfinansierad verksamhet bedriver den aktions- och uppdragsverksamhet som kan till fullo finansieras av intresserade företag,
- att ER inför en organisation och ett ekonomistyrningssystem som befä-

ter uppdelningen av verksamheten i stats- resp. företagsfinansierade delar,

- att ER inrättar ett särskilt stabsorgan för kontinuerliga studier av bl. a. industripolitik, marknads- och bransch- förhållanden för rådgivning till styrelsen och ledningen, särskilt med avseende på utvecklingen av ett aktionsprogram från delvis nya utgångspunkter.

Utredningen har lagt fram budgetalternativ i enlighet med direktiven. Ett lägsta alternativ innebär vissa beskrningar av medel för ES-verksamhet som har samband med ES-medlens nuvarande täckning av samkostnader samt en markant nedskärning av anslag till Aktioner. Summan – inkl. ett i stort sett oförändrat belopp till SPE- och konsultstöd – utgör 175 milj. kr. att jämföra med ca 240 milj. kr. för budgetåret 1990/91. Ett högre alternativ med framför allt större satsningar på exportoerfarna företag och spjutspetsaktioner slutar vid 205 milj. kr. Utredningen framhåller att det lägsta alternativet förefaller rimligt endast om det utgör ett led i en allmän kraftfull nedskärning av offentliga utgifter. Det andra alternativet är mer naturligt om behov anses föreligga att i högre grad stöda de mindre företagen och även i övrigt tillgodose de samhällsekonomiska exportintressen, som utredningen angett.

Utredningen diskuterar relationen till annat exportfrämjande, bl. a. utvecklingsfondernas. Det är utredningens uppfattning att fonderna inte bör bygga upp betydande egen kompetens för exportfrämjande, framför allt inte utlandsrepresentation. Fonderna bör samråda med ER om kundernas exportutveckling. Utredningen räknar med att framtida styrning av statliga medel till fondernas verksamhet skall innefatta möjligheter att begränsa fondernas egen aktivitet på området.

Förteckning över remissinstanser som har avgett yttrande över betänkandet (SOU 1991:3) Statens roll vid främjande av export

Efter remiss har yttrande avgetts av beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS), exportkreditnämnden (EKN), Swedfund, Företagarnas Riksorganisation, Grossistförbundet Svensk Handel, Ingenjörsvetenskapsakademien, Institutet för Utländsk Rätt (IUR), kommerskollegium, Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges Riksbank, riksgäldskontoret, riksrevisionsverket (RRV), SIDA, statens industriverk (SIND), statskontoret, styrelsen för teknisk utveckling (STU), Svensk Industriförening, Svenska Arbetsgivareföreningen, Svenska Bankföreningen, Svenska Handelskammarförbundet, Svenska institutet, Svenska Metallindustriarbetareförbundet, Sveriges Allmänna Exportförening (SAE), Sveriges exportråd, Sveriges Industriförbund, Sveriges tekniska attachéer (STATT), Sveriges turistråd, Tjänsteförbundet, Tjänstemännens Centralorganisation, Utvecklingsfondernas VD-råd, ambassaden i Ankara, Belgrad, Bern, Bonn, Bryssel, Budapest, Dublin, Kairo, Köpenhamn, Lissabon, London, Madrid, New Delhi, Oslo, Peking, Prag, Riyadh, Seoul, Tokyo, Tripoli, Tunis och Washington.

Yttrande har också inkommit från Delegationen för mindre företag vid Sveriges exportråd, Nämnden för stöd till svensk projektexport vid Sveriges exportråd, Swedish Trade Commissioners' Association (STCA), Swedish Chamber of Commerce for the United Kingdom och Utlandshandelskamrarnas Förening.

BITS, Ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska Arbetsgivareföreningen, Sveriges Riksbank, riksgäldskontoret, SIDA, ambassaden i Bryssel och Dublin avstår från att lämna synpunkter. Industriförbundet och Svenska Bankföreningen hänvisar till yttrandet från SAE. Svensk Industriförening hänvisar till yttrandet från Delegationen för mindre företag vid Sveriges exportråd. Utlandshandelskamrarnas Förening ger sitt stöd till yttrandet från Svenska Handelskammarförbundet.

mellan Svenska staten och Sveriges Allmänna Exportförening om Sveriges exportråd

PARTER OCH MÅLSÄTTNING

1 §

Svenska staten och Sveriges Allmänna Exportförening skall enligt detta avtal driva Sveriges exportråd som centralt serviceorgan för exportfrämjande åtgärder.

UPPGIFTER

2 §

Rådets uppgift är att initiera, planera, samordna, marknadsföra och genomföra åtgärder för att främja svensk export.

Rådet skall särskilt

1. insamla, bearbeta och tillhandahålla marknadsinformation,
2. lämna råd i samband med export och internationalisering som leder till export.
3. stimulera och stödja kollektiva och enskilda exportansträngningar.

3 §

Rådet skall planera och leda handelssekreterarnas verksamhet och exportfrämjande verksamhet inom utrikesrepresentationen.

Till rådet kan även i övrigt efter överenskommelse mellan parterna delegeras statliga förvaltningsuppgifter på sätt som anges i lag eller annan författning.

Dessa uppgifter finansieras med medel som staten ställer till förfogande.

4 §

Rådet skall till regeringen årligen avge anslagsframställning för handelssekreterarnas verksamhet och för annan exportfrämjande verksamhet som finansieras med statliga medel. Rådet skall också årligen för regeringen redovisa användningen av statliga medel med utgångspunkt i gällande riktlinjer.

Handelssekreterare utses av regeringen på förslag av rådet.

5 §

Rådet skall samråda med utrikesdepartementet vid planering av sådana i 2 § angivna uppgifter, för vilka behövs medverkan av utrikesrepresentationen och som inte anges i 3 § första stycket.

6 §

Rådet kan ingå avtal om den exportfrämjande verksamheten med svenska handelskamrar i utlandet.

7 §

Rådet leds av en styrelse som består av åtta ledamöter med erfarenhet inom exportområdet. Hälften utses av regeringen och hälften av Sveriges Allmänna Exportförening. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

8 §

För överläggningar i övergripande frågor rörande rådets verksamhet och rörande förhållandet mellan parterna skall finnas ett representantskap. Till detta skall vardera parten utse högst fyra ledamöter, däribland statssekreteraren med ansvar för utrikeshandelsfrågor och ordföranden i Sveriges Allmänna Exportförening. Representantskapet bör sammanträda två gånger per år.

FINANSIERING

9 §

Rådets verksamhet finansieras genom statliga medel, avgifter för abonnemang samt andra inkomster i verksamheten.

10 §

Staten skall utifrån en bedömning av det samhällsekonomiska intresset utöver vad som anges i 3 §, bidra till rådets finansiering av

1. upplysnings- och rådgivningsverksamhet,
2. vissa projekt/aktioner, i samverkan med företag, vilka syftar till
 - a. utveckling av exportoerfarna, framför allt mindre och medelstora, företags export,
 - b. export till svårbearbetade eller avlägsna men lovande marknader,
 - c. större manifestationer med inriktning på svenskt näringsliv eller svensk industri, efter samråd med utrikesdepartementet.

11 §

Abonnemangsavgiften skall beräknas för varuexporterande företag på dess exportvärde och för tjänsteexporterande företag på aktiekapitalet. Om särskilda skäl föreligger att beräkna avgiften på annat sätt får frågan hänskjutas till parterna. För andra abonnemang får rådet besluta om avgiften.

12 §

Rådet kan i samverkan med företag bedriva den aktions- och uppdragsverksamhet som kan finansieras med medel från företagen.

13 §

Rätt att anlita rådet, handelssekreterarna och utrikesrepresentationens exportfrämjande verksamhet samt de handelskammare som avses i 6 § tillkommer alla företag. De som har tecknat avtal om abonnemang med rådet äger rätt till rabatt på dess avgifter.

Rådet är skyldigt att inom ramen för den verksamhet, som anges i 2 §, mot avgift utföra tjänster som begärs av svenska myndigheter.

14 §

Rådets verksamhet regleras av detta avtal samt genom stadgar som fastställs av regeringen efter godkännande av Sveriges Allmänna Exportförening.

15 §

Upphör avtalet att gälla, delas rådets tillgångar och skulder lika mellan parterna såvitt inte annat avtalas.

16 §

Twist om detta avtal skall avgöras genom skiljedom.

Detta avtal träder i kraft den 1 juli 1992 och gäller tills vidare. Uppsägning av avtalet skall ske minst 18 månader före det budgetårsskifte som enligt uppsägningen utgör tidpunkt för avtalets upphörande.

För Svenska staten

För Sveriges Allmänna
Exportförening

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 februari 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, P. Westerberg, Ask

Statsrådet Dinkelspiel anmäler fråga om *statens roll i den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd.*

Regeringen beslutar att genom proposition lämna förslag till riksdagen om statens roll i den exportfrämjande verksamheten vid Sveriges exportråd i enlighet med bilagan till detta protokoll.

Ur protokollet: *Maud Melin*

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
1 Ärendet och dess beredning	2
1.1 Sveriges exportråd	2
1.2 Exportrådsutredningen	2
2 Statens roll vid främjande av export	3
2.1 Mål och motiv för en statlig exportfrämjandepolitik	3
2.2 Exportfrämjande verksamhet	6
2.3 Exportfrämjandets organisation i Sverige	10
2.4 Exportfrämjandets organisation i utlandet	15
2.5 Finansieringsfrågor	18
3 Anslag för budgetåret 1992/93	19
4 Avtalet	23
5 Upprättat lagförslag	24
6 Ärendet till riksdagen	24
Propositionens lagförslag	25
Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet (SOU 1991:3) Statens roll vid främjande av export	26
Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser	31
Bilaga 3 Avtal mellan Svenska staten och Sveriges Allmänna Export- förening om Sveriges exportråd	32
Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 6 februari 1992 ..	35